

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi

Kent İzleme Merkezi Kültür Varlıkları Çalışma Grubu Güvenpark “Kentsel Tasarım Projesi” Değerlendirme Raporu

Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıklarını Koruma Daire Başkanlığınca hazırlanarak Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından görüş verilmesi konusu ile gündeme alınmış olan 1/1000 ölçekli Güvenpark 1. Derece Doğal Sit Alanı Kentsel Tasarım Projesi,1/1000 ölçekli Güvenpark mevcut durum paftaları ve anıt restorasyon bakım raporu incelenmiş ve aşağıdaki tespitlerde bulunulmuştur.

Bilindiği üzere, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 16/10/2018 tarih ve 184629 sayılı oluru ile tadilen onaylanan Ankara İli, Çankaya İlçesi, Güvenpark 1. Derece Doğal Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası'na ilişkin 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı dava konusu edilmiş ve Ankara 7.İdare Mahkemesi'nin 2019/219E. 2020/129K. Sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Söz konusu mahkeme kararında iptal gerekçeleri:

“Güvenpark'ın parsel bazlı olarak ele alındığı ve Jansen Planından gelen tasarım kriterleri ile 2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı'nda da bahsedilen çevresi ile kurduğu mekansal ve fiziksel bağlantısının dikkate alınmadığı, 2023 Başkent Ankara Nazım İmar Planı dava konusu Güvenpark ile Hükümet Kartiyesi ve Saraçoğlu Mahallesi'ni bir bütün olarak ele alırken, dava konusu Koruma Amaçlı İmar Planı'nın sadece Güvenpark'ı kapsadığı, bu nedenle üst ölçekli plana aykırılık oluşturduğu, plan raporu analiz kısmında ele alınan dolmuş-otobüs durakları, taksi depolama alanı, büfe, kulübe, reklam panoları, metro giriş, çıkış ve bacaları, konteynerler, çiçekçiler vb. yapı ve elemanlara çözüm üretilmesi gerektiğinin belirtildiği, ancak planda söz konusu sorunlara çözüm getirecek amaç, hedef ve stratejiler net bir şekilde tariflenmeyip kentsel tasarım projeleri ile ilgili kurul ve komisyon kararlarına bırakıldığı,ikino.lu plan notunda yer alan "ve benzeri kullanımlar" ifadesiyle parkta yer alabilecek kullanımların ucu açık bir şekilde Koruma Kurulunun kararlarına bırakıldığı, hangi kullanımların yer alacağı, kapasite ve sayılarının belirsiz olduğu, bu belirsizliğin koruma planlarının amacına ters düştüğü, bu itibarla dava konusu planların kamu yararına, imar ve koruma mevzuatına, planlama ve şehircilik ilkelerine uygun olmadığı” şeklinde sıralanmıştır.

Bu nedenle; mahkemenin gerekçeli kararı da dikkate alınarak, İdarenizin Güvenpark Saraçoğlu Mahallesi ve Hükümet Kartiyesi ile bir bütün olarak ve Maltepe'den başlayıp Kurtuluş Parkı'na kadar devam eden yeşil sistemin bir parçası ve Ulustan Çankaya Köşkü'ne kadar uzanan Cumhuriyet'in temsil aksı bütünselliğinde ele alması gerekliliğinin altını çizmek isteriz. Tarihsel bağlamı ile bir ele alış Ankara'nın en önemli iki kentsel odağından birisi olan Kızılay Kent Merkezi'nin -diğeri Ulus'tur- hak ettiği anlama kavuşmasını kolaylaştıracak, gündeme gelen öneriler ilgili de meslek odaları ve ilgili disiplinler tarafından daha ciddiyetle değerlendirilecektir. Dolayısıyla tüm önerilerde ve tüm proje çalışmalarında Güvenpark'ın bir kentsel sistemin parçası olduğu özellikle vurgulanmalı ve bu yaklaşımla projeler geliştirilmesi bilimsel açıdan bir sorunluluktur.

Başkent Ankara'nın en önemli simge değerlerinden olan ve tarihsel derinliği bağlamında bir park – açık-yeşil alan karakterinden öte Güvenpark'ın son derece bağımsız başka bir anlatım değeri olduğunu vurgulamak isteriz. Bir devletin kuruluş-kalkınma ve yeniden yazılan siyasi karakterinin öznelere taşıyan birçok anlamla yüklü Güvenpark alanına ve üzerinde taşıdığı

değerlere yüklenen kavramsal yaklaşımın tekdüze bir düzenleme şeklinde ifade edilmesi, Güvenpark'ın anlamına karşılık gelmemektedir.

1980'ler sonrasında ortaya çıkan ve Cumhuriyet değerleri üzerinde son derece programlı ve uzun erimli planlanan saldırıların bir uzantısı olarak 1985 yılından itibaren gündeme gelen müdahale istekleri, Güvenpark üzerinden tecelli eden sonuçlar ve hem siyasal hem de fiziksel olarak işlenen kent suçları karşısında verilen haklı mücadeleler göz ardı edilerek, bilimsel bilgi ve birikim yeterince dikkate alınmadan ve lejantına "kentsel tasarım" yazılarak gündeme getirilen bu projenin kabul edilmesinin mümkün olmadığı görüşünderiz.

Ankara'nın Başkent olarak belirlenmesi ve ardından Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Ankara'nın önemi gereği mekânsal gereksinmelerini karşılamak, Cumhuriyet ile özdeş bir kent kurmak ideali dönemin en önemli uğraşlarından birisi olmuştur. Güvenpark ve Güven Anıtı Cumhuriyetin mekânsal karşılığı olarak tanımlanır. Güvenpark, 1932 yılında onaylanan Jansen Planında, kentin mevcut kent merkezi Ulus'un güneyinde yeni bir kent merkezi yaratılması adına kurgulanan mekânsal sistemin temel taşıdır. Planda, Güvenpark ile başlayarak Meclis ve Cumhurbaşkanlığı Köşkü ile sonlanan yapılar ve açık alanlar sistemi Devlet Mahallesi olarak tanımlanmıştır. Özünde, Jansen Planı ile yeni kurulan cumhuriyetin mekânında devletin kamusalılığıyla halkın kullanım alanları bir araya getirilmiştir.

Cumhuriyetin ve yeni modern toplumun mekansal kurgusunun görülebileceği şekilde Ulus'ta Zafer Anıtı'ndan başlayarak Cumhurbaşkanlığı Köşküne kadar uzanan Atatürk Bulvarı üzerinde bulunan tüm yapı desenine son çeyrek yüzyıldır yapılan saldırılar, açık ve net olarak bir mücadelenin konusu ve tarafı olmuştur. Yapılan planlar yargıya taşındığı ve hukuksal süreci en iyi izleyen taraf olan Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı yargı kararı ile iptal edildiği halde şu anda plansız bir alanda parçaçıl çözümlerin devamı olarak "**kentsel tasarım**" projesi yapılmasını Güvenpark'ın yok edilme sürecine ivme katacağı endişesiyle doğru bulmuyoruz.

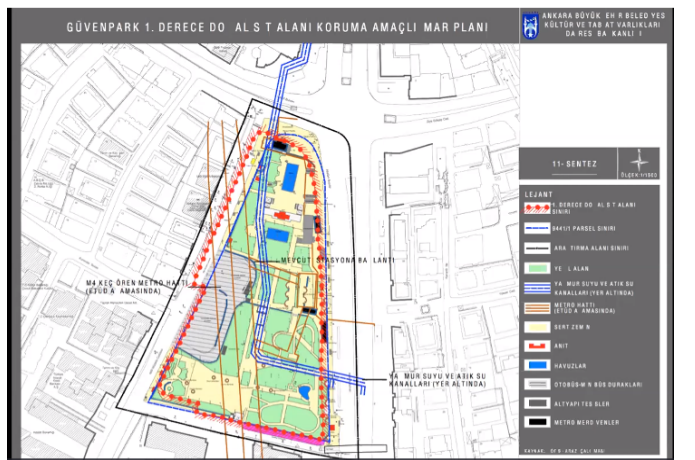
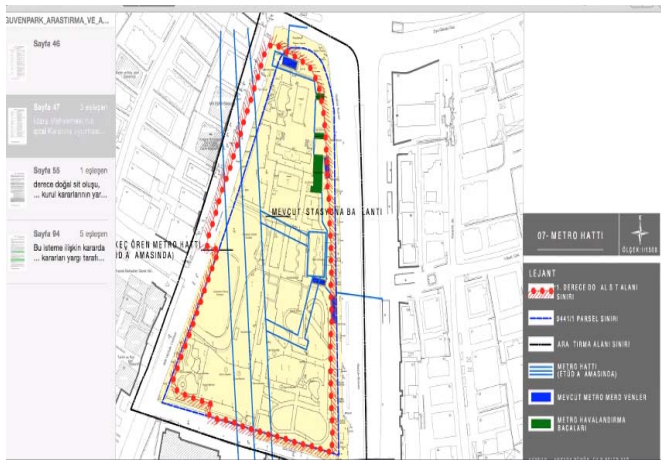
Paftalar hakkında mutabık kalınan değerlendirme ve görüşler ise aşağıdaki şekildedir.:

- 1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 16/10/2018 tarih ve 184629 sayılı oluru ile tadilen onaylanan Ankara İli, Çankaya İlçesi, Güvenpark 1. Derece Doğal Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası'na ilişkin 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'na Ankara Şubesitarafından açılan ve "Güvenpark'ın kavramsal ve fiziksel karşılığının bir parktan ziyade siyasal ve ideolojik olarak Cumhuriyetin simgesel bir olgusu olma değeri nedeni ile üzerinde ve/veya altında hiçbir fiziki ve inşai faaliyete izin verecek bir plan ve beraberinde gelişecek projeye uygun olmadığı" gerekçesi ile iptal edilen Koruma Amaçlı Nazım İmar Planına hizmet eder bir bakış açısıyla minibüs depolama alanının iptal edilerek Keçiören Metro İstasyonunun giriş-çıkış ve havalandırmalarının yerleştirilmesi, iptal edilen planı meşrulaştıran bir tutumdur.
- 2) Herhangi bir detaylı önermeden yoksun olan bu projeye "kentsel tasarım" projesi denilmesi şehircilik öğretisine, Cumhuriyet ideolojisinin siyasi aklına ve alanın tarihsel derinliğine uygun olmadığı görülmektedir. Bu nedenle çalışma grubunda, kentle bağı

olmayan, kültürel peyzaj ve mimari ölçekte bir ayrıntı içermeyen bir projeye kentsel tasarım projesi denilmemesi konusunda bir görüş birliği oluşmuştur.

- 3) Bu proje yıllardır mücadelesi verilen bütüncül proje ile çalışılması gerekliliğinin yerine hala parçacı projelerle kente dair bütünlüklü bir bakış açısının inşa edilemediğini işaret etmektedir. Güvenpark için yapılacak en önemli çalışma, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin doğal sit alan sınırlarını ve etkileşim geçiş bölgelerini genişleterek yeniden tariflemesi ve kentle bağlarının kurularak Saraçoğlu Mahallesi ve kamu kurumları yerleşkelerinden bağımsız düşünülmezsizin koruduğu tarihsel derinlik ve anlama yakışır bir plan ve proje ile yeniden ele alınması olacaktır. Bunun için süreci katılımcı modellerle örgütlemek, bilimsel aklı ve bilimsel bilgiyi ön plana çıkaracak öneriler geliştirmek, önemli bir kentsel odak olan Kızılay için gerekli projelerin tüm tarafları bir araya getirecek yarışmalar yoluyla elde edilmesini sağlamak en doğru yöntem olarak görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyetinin başkenti ve başkent kalbinde bulunan bir açık-yeşil alan olan Güvenpark'ta ticari faaliyetlerin yoğunlaştığını (içi ve çevresindeki büfeler) ve görsel olarak rahatsızlık duyduğumuz bir takım olumsuz ve gereksiz dokunuşlarla, metro çıkışlarıyla parkın büyük bir kısmının yok olduğu görülmektedir. Keçiören metro çıkışları ile ilgili varsa planların iptal edilerek, yeni çıkışların mevcut çıkışlara verilmesinin, parkın yüzey alanının daha fazla yok olması ivedi olarak engellenmelidir.

Güvenpark'a, park olmaktan öte yeni anlamlar yüklenerek, yeni planlar yapılarak daha fazla yok olmasına neden olunmamalıdır.

Bugün yapılması gereken Güvenpark'ın sadece temiz, bakımlı hale getirilmesi ve herhangi bir inşai faaliyete izin verilmeksizin koruma altına alınması, içinde ve yakınındaki her türlü gereksiz eklenti yapıdan (gazete-yeme içme büfeleri-totemler-reklam panoları vb.) arındırılmasıdır.

- 4) Güven Park tarihsel ve siyasal verilerinin yanı sıra, 2013 yılında Gezi olaylarında Ethem Sarısülük'ün, 2016 yılında da 37 insanımızın kaybına tanıklık yapmış ve siyasal tarihimizin hafıza mekânlarından biri olarak kent belleğinde yerini almıştır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, kültürel ve tarihsel olarak kentsel yaşamımızda derin izler bırakmış olan her iki toplumsal gerçekliğimizi simgelemek için bellek mekânları düzenlemek, Türkiye'nin en büyük toplumsal olaylarının olduğu bir noktada kaybettiğimiz insanları saygıyla anma talebine ilişkin yanıt üretmelidir. Toplumsal anılarımıza saygı ile yaklaşmak ve toplumsal hafızaya sahip çıkmak yerel yönetimlerin asli görevi olmalıdır.

- 5) Büyük ölçekten küçük ölçeğe kadar planlama ve tasarım projeleri elde edilme süreçleri acilen koordine edilmelidir. Daire Başkanlığınızca hazırlandığı bildirilen pafta, hâlihazırda onaylama anlamına gelmekte ve bu durumda proje hazırlık süreçlerinde işletilmeyen katılım mekanizmaları ne yazık ki hazır proje üzerinden görüş alma şeklinde kadük sistemlerle yürütülmektedir. Bu durum meslek örgütlerini, alanın uzmanlarını ve toplumu kentin en önemli alanlarının geleceğini tayin etme süreçlerinin dışında bırakmaktadır.

Bu kapsamda, 25 yıldır devam eden bir plansızlık politikasının sonrasında katılımcı bir model ve bütüncül bir bakış açısı beklentisinin dışında, önceki dönem yerel ve merkez iktidarın projelerinin sürekliliğinin bir ifadesi olarak görülmektedir. İptal edilmiş olan KANİP çalışması esas alınarak "**kentsel tasarım**" projesi adı altında önerilen müdahalenin, iptal edilen ve merkezi otoritenin baskısı altında olduğu kanısı uyandırmaktadır. Buna onay verilmesi Güvenpark'ın altının kazılmasına ve sonrasında geliştirilecek olan her türlü müdahaleye açık bırakılarak tehdit altında olması anlamına gelecektir. Keçiören metro çıkışları ve havalandırmaları için planlanan müdahaleler, ancak yüzeydeki birkaç çizgiden ibaret olarak görünmekte, tarafımızdan yorum istenirken altta yer alan planlar ve ihtiyaçlar konusunda herhangi bir bilgi sunulmamaktadır. Dolayısıyla yeterli bilgi ve veri ulaştırılmadan çalışma grubumuzun uygulanabilir öneri geliştirilmesi bilimsel açıdan mümkün değildir. **1. Derece Doğal Sit Alanı kararı ile koruma altında olan Güvenpark'ın, halihazırda içerisinde yer alan çok sayıda metro çıkışı ile kentliler açısından ancak bir geçiş alanı olarak kullanılıyor olması yeterince vahimdir. Bugün, yeni bir çıkışın daha planlanıyor olması alanın tüm saygınlığına zarar verecek, tarafımızca kabul görmeyen bir yaklaşımdır. Hem dolmuş depolama alanının üzerinde hem de çiçekçiler yolunun üzerinde**

planlanan metro giriş-çıkış ve havalandırma sistemi Güvenpark'ın özgünlüğünü bozacak olup asla izin verilmemelidir.

Metro çıkış yerlerine ilişkin Güvenpark dışında yeni bir öneri geliştirilmelidir. Burada en önemli nokta Keçiören Metrosunun buradan nereye devam edeceği (Dikmen veya Çankaya) veya burada son bulup bulmayacağıdır. Bu karar yolcuların her iki yöne devam etmesi ya da burada inerek otobüse binerek devam etmelerini içerir, yani yolcuların yüzeye çıkmaları demektir. Bu konuda Belediyenin herhangi bir planı veya kararı bulunmamaktadır. Dolayısıyla mühendislik hesaplarının dahi yapılabilmesini mümkün kılacak veri ve plan kararları yoktur. Çıkış yerlerine ilişkin fikir oluşturulabilmesi ve öneri geliştirilebilmesi için yer altındaki kat planları ve hesaplama varsayımların bilinmesi gerekmektedir. Uygulamaya yön verebilecek önerilerin eldeki şematik veriler ve planlarla yapılabilmesi mümkün değildir. Şayet çalışma grubumuza bu bilgiler verilirse ortak noktalara ve alternatif önerilere ulaşılabilmesi mümkün olabilecektir.

Ayrıca bu nokta otobüs ve özellikle minibüs terminali olarak kullanıldığından buradaki aktarmalara ilişkin Belediyenin planlarının ve kararlarının net olması gereklidir. Minibüs terminalinin kalkması, metro hattının Dikmen'e veya Çankaya'ya uzatılması buradaki yaya hareketlerinin şeklinde ve hacimlerinde büyük değişiklikler ortaya çıkaracaktır. Benzer şekilde zaman içerisinde Kumrular Caddesi'nin yayalaştırılması, Saraçoğlu Mahallesi'nin kamusal düzenlenmesine bağlı olarak kullanım cinsleri ve ulaşım kararları metro çıkışlarındaki yolcu sayılarında değişiklikler getirecektir ve bunlar bilinmeden alınacak kararlar hatalı sonuçlara yol açabilecektir. Plan kararları daha da genişletilerek Atatürk Bulvarında azaltılmış taşıt trafiği ve çevrede yapılacak yayalaştırma projeleri de tüm kararları etkileyecek faktörlerdir. Dolayısıyla adına "plan" denilen şematik çizimler yerine bilimsel verilere ve projelere dayanan altlıklar üzerinde konuşulması gerekir ancak yerel ya da merkezi yönetim bu planları hazırlamadan kısa vadeli projeler ile devam etmekte ve konunun vahametinden uzaklaşmaktadır.

- 6) İptal edilmiş KANİP çalışmasını esas alan ve alan içerisinde marjinal1-2 değişiklik yaparak, (kesitlerinin görülememesi sebebi ile ne yapılacağı tam olarak bilinmemekle beraber)Keçiören metro hattının giriş-çıkış ve havalandırmalarının eklendiği, metro inşaatının yüklenici firmasının tanıtım levhalarından edinilen bilgilere göre mevcut bitki varlığının niteliklerine uygun olup olmadığı ve nereye yapılacağı anlaşılamayan bir ağaçlandırma yapılacağı, mevcutta rastgele oluşmuş park-yaya sirkülasyonlarının aynen kabulü olan bir pafta üzerinden yapılan değerlendirmede, bölgenin doğal sit olduğu, aynı zamanda bir kent merkezi ve metropoliten bir iş merkezi olduğu göz önünde bulundurarak ve bir merkez planlamasının da girdilerini alarak; ulaşım, erişilebilirlik, girişler ve çıkışlara dikkat ederek, Ulus'taki Zafer Anıtı'ndan başlayarak Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne kadar uzanan özgün tasarım kurgusuna günün gerektirdiği yeni aksları da katarak dikkatlice ve bütün boyutları ile yeni bir çalışma yapılması kaçınılmazdır.Bu nedenle, planlama aşamasından başlayacak, etaplandırılmış ve detaylandırılmış bir plan üretilbilmesi için biraz daha zaman ve zihniyet değişikliğine ihtiyaç olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır. Mutlak şekilde ilgili meslek odalarından ve akademisyenlerinden oluşturulmuş bir Danışma Kurulu'nun da desteği alınarak, Cumhuriyet aksı-Ulus Tarihi Kent Merkezi-Sıhhiye (Abdi İpekçi –Kurtuluş Parkı) üçgeninde kentsel sit değerlendirme kriterleri üzerine bir teknik danışma kurulu oluşturulması önerilmektedir.

- 7) Yapılması gerekenlerle ilgili bir diğer önerimiz ise; anıtların kimler tarafından yapıldığı, neden yapıldığı ve park olma sürecinde bu alanın hikâyesini, parkın tarihsel derinliğini anlatan bilgilendirme panolarının hazırlanarak parkı kullanan tüm insanların hem hafıza mekânları hem de tüm anıtsallığı ile parkla ilişkilene olanağlarının yaratılmasının ve parkın öğretici kimliğine kavuşmuş olmasının sağlanmasıdır.

Bu bağlamda koruma planlaması ve kentsel tasarımdan önce; Güvenpark'ın tarihsel/kültürel bağlamının ayrıntılı bir biçimde analizinden hareketle, Güvenpark'tan başlayarak hafıza mekânlarının tespiti/değerlendirilmesi/tematik kurguların oluşturulması, çevrede varolan Saraçoğlu Mahallesi gibi kültürel varlıklar ve değerlerle bütünleşmeyi sağlayabilmek için tasarım esas ve ölçütlerini içeren bir **rehber program** hazırlanmalıdır.

- 8) Alanın sahip olduğu özgün değer ve tartışmasız karakteri ile ilgili söylenecek tüm sözlerin Ankara 7.İdare Mahkemesi gerekçeli kararı ve Bilirkişi Raporunda yer aldığı ve bu raporda çalışmam grubumuzca bir kez daha aynı bilgilerin aktarılmasının mükerrer bir durum oluşturacağı-ki davanın tarafı olan Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanlığıda aynı bilgilere sahiptir-bilirkişi raporunun izinde Güvenpark ile ilgili koruma plan süreçlerinin başlatılarak alınan plan kararları doğrultusunda kentsel tasarım projesinin bir yarışma ile elde edilmesi sürecinin örgütlenmesini önermekteyiz.

Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan (KANİP) sürecinin fiziki bir plan olarak görülmemesi gerekmektedir. KANİP aslında bir yönetim planıdır, sahiplilik durumunu belirler ve yarışmalarla elde edilmez. KANİP için yerel sahiplilik modeli kurulması gerekmektedir. Meslek Odaları, ilgili STK'lar, kamu kurum ve kuruluşlarından oluşan yerel sahiplilik ortamı kurularak birlikte bir planlama sürecine girilmelidir. Bu süreç sonunda gelişen plan kararları doğrultusunda kentsel tasarım projesi elde edilmeli ve bu süreç ulusal bir proje yarışması ile taçlandırılmalıdır.

Sonuç olarak;

- ✓ Güvenparkın tarihsel politik yönleriyle ele alınması,
- ✓ Herhangi bir semt parkına müdahale edilir gibi ele alınmaması,
- ✓ Eski ve iptal edilmiş koruma planına devam edilen bir süreç izlenmemesi ve eskinin devamı olmaktan öteye gidilemiyor olmasının önünün kesilmesi,
- ✓ Kısa döneme hitap eden bir çalışma izlenmemesi, ileriye dönük plan yapmaktan vazgeçilmemesi ,
- ✓ Anıtın tarihsel bir sürecin en önemli izi olduğu gerçeği unutulmadan ve ihmal edilmeden bakım-onarım ve konservasyon çalışmalarının liyakatlı ekipler tarafından yapılması konusunda büyük hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir.

Güvenpark'ın tarihsel, mekânsal ve politik yönleriyle ele alınması, herhangi bir semt parkı gibi ele alınmaması gerekliliğinin altının bir kez daha çizilmesi görev ve sorumluluk olarak bilinmektedir. Alanının uzmanı; mimar, koruma uzmanı, şehir plancısı, mimarlık tarihçisi, sanat tarihçisi, peyzaj mimarı ulaşım uzmanı ve özel olarak bu alan hakkında çalışma yürütmüş akademisyenler tarafından hazırlanan iş bu rapor ile Güvenpark'a metro istasyonları ve havalandırma bacaları ile yapılan müdahalenin son derece siyasal-politik bir sonucu olduğunun farkında olunması gerekliliğini önemle vurgulayarak kamuoyuna ve Daire Başkanlığınıza bildiririz.